

Sociologii militari la început de 2006

Ultimi doi ani au reprezentat o perioadă fecundă pentru sociologia militară românească, pusă în fața nevoii de a „recupera” distanța față de gândirea clasică și modernă internațională, dar și de a se desluși în propriile frământări și diagnoze. Traducerea în limba română, sub mijlocirea dr. Marian Zulean, a volumului *Securitatea internațională și forțele armate*, publicarea, la inițiativa dr. Ionel Nicu Sava, a valoroasei selecții din opera sociologului american Charles Moskos intitulată *Armata mai mult decât o ocupație?*, apariția lucrării *Schimbarea organizației militare. O perspectivă (neo)instituțională* a dr. Claudiu Niculae, recentele publicări ale studiilor referitoare la orientările valorice *Diferențe culturale dintre armată și societatea românească*, autor dr. Marian Zulean, și *Culturi și subculturi în spațiul organizațional militar românesc*, autor lct. univ. Cristina-Rodica Poponete, toate acestea sunt dovezi clare că studiile de sociologie aplicată în domeniul militar au început să prindă contur în exteriorul, dar și în interiorul organizației pe care încearcă să o servească. Dacă ne raportăm la anii 1998, când apare, sub coordonarea lui Ionel Nicu Sava, Gheorghe Tibil și Marian Zulean, primul volum de sociologie militară *Armata și societatea* și la tăcerea instalată de atunci, întreruptă doar în 2003 de *Armata și societatea în tranziție* a dr. Marian Zulean, saltul este unul calitativ, fără îndoială: spre cercetare și diagnoză asumată.

Fără intenția de a pune în umbră aceste demersuri, cred că cele mai mari realizări ale sociologiei militare în anul 2005 au fost conferințele profesorului emerit dr. Charles Moskos susținute, în premieră, la Universitatea din București și la două dintre academiile categoriilor de forțe ale armatei: Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă” și Academia Navală „Mircea cel Bătrân”. Gaudeamus igitur! În universitățile naționale de apărare străine prezența somităților sociologiei militare este ceva normal. Aceste instituții de învățământ au început să-și conducă afacerile în manieră globală, conștiente de beneficiul real pentru formarea flexibilă a gândirii studenților militari prin invitarea unor specialiști de talie internațională

din culturi și cu stiluri de gândire diferite, care au propus modele teoretice și au desfășurat cercetări empirice.

Totuși, la moment de bilanț, țin să mă opresc și asupra aspectelor care au reușit mai puțin. Un coleg din străinătate, sociolog, m-a întrebat odată: „Tu pentru cine faci cercetările acestea? Sunt de folos cumva armatei țării tale?”, intuind că într-o țară cu un trecut ca al nostru sociologia ar putea fi catalogată drept o știință incomodă, pentru că aduce în atenție probleme pe care conducătorii ar prefera să nu le recunoască. Moskos și Jung subliniau odată dificultățile pe care le au experții militari în realizarea conexiunilor între cercetările referitoare la resursa umană și cele operațional-tactice. E drept, nu avem specialiști de talia lui Charles Moskos, care să fie citați de președinte ca for de inspirație pentru decizii privind armata, dar cercetările făcute până acum ar fi trebuit să constituie măcar sursa unor dezbateri. Situație contrastantă, pe de o parte, cu scena internațională unde cercetările sociologice asupra organizației militare sunt comandate, așteptate, primite și discutate cu mare interes și își ating menirea prin conturarea politicilor organizaționale și, pe de altă parte, cu feedbackul eficient, rezultat în urma interesului și receptivității mari, pe care membrii comunității internaționale a sociologilor militari le demonstrează în fața aceluiași cercetări făcute.

Însă este la fel de adevărat că pe piață, la ora actuală, sunt puține studii de sociologie militară de calitate. Adică făcute pe baza unor sinteze teoretice consistente, la zi, care să ducă la conturarea unui model teoretic, cu reprezentativitate a eșantioanelor lor, cu studii de caz bine construite și care să propună soluții clare. Am să încerc să punctez câteva din cauzele acestei stări de fapt.

O cercetare serioasă presupune parcurgerea unei bibliografii consistente care să ducă la construcția modelului teoretic și să permită interpretarea rezultatelor.

**Lector univ. sociolog
CRISTINA-RODICA POPONETE
Academia Forțelor Aeriene
„Henri Coandă”**

Parcurgând lucrările științifice ale colegilor mei din alte țări, mă uimește bogăția de referințe bibliografice care are un scop clar: să îi ajute pe cercetători să se lămurească și să ducă mai departe cunoașterea prin munca proprie. Pentru a se dezvolta, sociologia militară are nevoie de investiții consistente în cărți, abonamente la bibliotecile electronice importante și de o reformare a sistemului de achiziții a cărților de pe piața internațională – în prezent, în academiile militare, aceste achiziții se fac doar cu aprobare de la București.

A face cercetare de calitate, care să ofere soluții viabile la probleme reale, presupune să discuți cu oamenii, să pui întrebări și să încerci să obții răspunsuri sincere. Într-o Românie postcomunistă, oamenilor le este încă frică să vorbească deschis de teama pierderii slujbei. Realitatea pe care trebuie să o descrie este tristă, dureroasă și poate face trimitere la comportamente și situații care nu au legătură cu etica, profesionalismul, normalitatea organizațională. Face parte din dresajul nostru cultural să încadrăm în structura de informații militare persoana „care își bagă nasul peste tot și vrea să știe și aia, și aia”. Reprezentările sociale despre membrii acestei categorii, după 50 de ani de comunism, se cunosc și se știe că ele se schimbă foarte greu. Cu această etichetă pe frunte, un sociolog își compromite clar

cercetarea. Reproșurile justificate ale precarității informațiilor obținute prin cercetarea sociologică nu au nevoie să fie dublate de comportamente autoprotective. Desigur, sinceritatea absolută este un ideal, dar dacă membrii organizației vor percepe amenințări directe sau indirecte la adresa securității lor, din partea structurilor sau a superiorilor de orice fel, se vor proteja prin răspunsuri dezirabile social sau vor prefera să nu coopereze. Simple afirmații, de genul: „Se face o cercetare. Aveți grijă ce spuneți acolo, că se înregistrează pe casetă și să nu ieșim prost...” sau „Ai grijă, mă, că niciodată nu știi de unde ți se trage...” și rezultatele unor asemenea cercetări pot pune bazele unor soluții greșite, în cea mai fericită conjunctură. Și nu știu, zău, cui ar folosi. În nici un caz dezvoltării organizației militare. Efortul de educare a membrilor organizaționali ar putea fi susținut prin crearea unui cadru care să protejeze legal subiecții implicați în cercetări.

Legat tot de seriozitatea unei cercetări empirice, trebuie să subliniez importanța construirii unui eșantion reprezentativ. Așa că aici reticența în a se furniza informații privind structura demografică a populațiilor militare studiate pe considerentul că ar reprezenta secrete de serviciu. Studiez rapoarte de cercetare cu informații despre reprezentativitatea eșantioanelor din diferite armate, oferite fără nici cea mai mică problemă. În schimb, nu am înțeles rostul acestor reticente la noi și nici nu am întâlnit pe cineva din structurile îndreptățite să dea asemenea răspunsuri capabil să îmi explice, în manieră logică, rațională, de ce, de exemplu, numărul studenților din academie este secret. Anual se dau publicității numărul de locuri scoase la concurs. Cei cu care discut aceste aspecte dau din umeri neputincioși, iar sociologii din interior se mai aleg cu o barieră, mai mult sau mai puțin artificială.

Cercetarea științifică este cea mai bună modalitate de sporire a competenței didactice de specialitate pentru profesori. Dincolo de formularea ipotezelor, ca urmare a activității desfășurate pe teren, profesorul poate cunoaște mai bine organizația prin oamenii pe care îi studiază. Personal, îmi exprim disponibilitatea inclusiv de a face pregătire, numai să fiu lăsată să plec într-un teatru de operații. Nu o dată, militarii pe care i-am întâlnit afirmău că civilii „nu știu nimic despre armată.” Însă cadrele didactice universitare civile nu au

dreptul să meargă în teatrele de operații pentru a face cercetare și a cunoaște și această față a organizației pe care trebuie să o descrie și să o analizeze la cursurile lor. Reglementările Direcției Management Resurse Umane, care dau dreptul la evoluție profesională egală tuturor, contrazic regulamentele militare în domeniul operațiilor multinaționale, care exclud civilii de pe lista posibililor cercetători. Din moment ce nu putem deveni toți ofițeri, politicieni ori faimoși reprezentanți media, cred că reglementarea unei politici de șanse egale în cercetare ar fi un demers util.

Și ar mai fi ceva. Enumerând titlurile și autorii de la începutul articolului, nu sunt convinsă că nu am lăsat de-o parte alte demersuri serioase. Nu am făcut acest lucru intenționat, ci dintr-un simplu motiv: pentru că nu le cunosc. Sociologi militari, consacrați sau în devenire, nu ne cunoaștem între noi atât cât ar trebui. Nu avem un moment al anului în care să

General. Invitațiile făcute atât de generos „tuturor psihologilor și sociologilor” nu ne adună pe toți la un loc. Nu existăm încheiați instituțional în organizația noastră, iar finalitatea demersurilor noastre este pe undeva explicabilă.

Prin urmare, la acest moment, sociologii militari au împliniri – atâtea câte au – care oglindesc mai mult eforturile proprii. Iar problemele? Întotdeauna există soluții organizaționale pentru mai bine! În fond, atunci când ne susținem doctoratele la universități străine sau naționale ori participăm la sesiuni naționale de comunicări științifice și congrese internaționale, reușita recunoscută în dreptul numelui nostru – indiferent că suntem personal civil sau militar – apare în identificare cu o structură a Armatei Române.

Iată de ce, în 2006, le doresc sociologilor militari români: ● să aibă vigoarea să-și continue evoluția, măcar, în ritmul în care s-au lansat în acești

ne adunăm și să vedem ce se mai întâmplă în domeniul nostru, ce mai putem învăța unii de la ceilalți, ce proiecte și gânduri ne animă, care sunt obstacolele instituționale cu care ne confruntăm în realizarea cercetărilor noastre și cum s-ar putea rezolva. Dovada că ne știm prea puțin preocupările este că ne cităm destul de puțin în lucrările noastre. Structurile de stat major ale categoriilor de forțe din care facem parte ne știu mai mult sau mai puțin în funcție de cât de promovați suntem din interiorul unităților militare sau de alte variabile care scapă unei abordări obiective, pentru că nu există posturi de sociolog decât la Secția de Sociologie a Statului Major

ultimi doi ani pe plan internațional; ● să convingă că există și instituțional prin înființarea unui *Grup de lucru pe sociologie militară* care să-și asume problemele de cercetare în organizația militară; ● să aibă comenzi prin care să poată oferi mai mult decât facilele procente ale răspunsurilor la întrebările care vizează încrederea în NATO, UE sau în organizația militară; ● să fie mai prezenți în paginile revistei Spirit militar modern.

Pentru că articolul a fost exclusivist, închei prin a adresa gândurile mele bune pentru toți ceilalți colegi din domeniul științelor umane aplicate în domeniul militar! ■